

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на

Мирела Велкова Велева - Евтимова

На тема: „Динамика на националните интереси като условие за реализацията на

Източното разширяване на ЕС“

за придобиване на научна степен „Доктор на науките“

по научна специалност 3.3 Политически науки (Европеистика –политика на

разширяване на Европейския Съюз)

от доц. д-р Румяна Коларова

Дисертационният труд на доц. д-р Мирела Велева е резултат от продължителен и устойчив професионален интерес към проблематиката на Източното разширяване, както и от многогодишни и системни изследователски усилия. В него доц. Велева си поставя изключително амбициозната цел да анализира процеса на разширяване през призмата на националните интереси на държавите-членки, да оцени този процес и да направи практически препоръки, валидни за предстоящото разширяване на ЕС към Западните Балкани.

Преди всичко бих искала да подчертая, че дисертационния труд на доцент Велева не е кабинетно усилие, а резултат от многогодишен проект, който включва както преподавателски, така и изследователски елементи. Прекрасно се вписва в академичния живот на катедра „Европеистика“ и съществено допринася за създаването на работеща международна изследователска мрежа, чрез която катедрата съществено повишава своя академичен потенциал

Актуалността на темата е безспорна, а високият интерес към нея може да се докаже не само чрез позоваване на публикации, но и чрез високото качество на научните форуми организирани от катедра „Европеистика“ по темата.

Преди да коментирам основните достойнства на труда на доц. Велева ще направя две терминологични бележки. В дисертационния труд се прави оценка на Източното разширяване, която стъпва върху специфична интерпретация на две основни понятия – „европеизация“ и „компромисен характер на процеса“.

Първото понятие се използва в изцяло положителна конотация – „европеизацията“ се разбира като „ефективен трансфер на норми“, като хармонизация, в смисъл на вписване в институционалната система на ЕС. Напълно уместно авторката

посочва, че този трансфер на норми може да доведе не само до позитивна трансформация на институциите в държавите членки, но също така и до ерозия на демокрацията в тях. Но ми се струва, че тя подценява и оставя без коментар нарастващия брой изследвания, които анализират и „негативния“ аспект на европеизацията, нейните деструктивни/ дисхармонични институционални ефекти както на национално, така и на нивото на ЕС. Пример за това е появата на радикални, антисистемни партии, част от които дори стават част от правителствата на държавите-членки, както и появата на сепаратистки движения в автономни региони (като Каталуния), което се наблюдава не само на изток, а преди всичко на запад, в старите държави-членки с консолидирани демокрации. Предполагам, че в нейните по-нататъшни изследвания на Източното разширяване доц. Велева ще има възможност да анализира и този деструктивен ефект от европеизацията.

Що се отнася до второто понятие „компромисен характер на процеса“ – тук имам своите критични възражения. Всяко едно решение, всеки акт на ЕС има компромисен характер, в смисъл, че е плод на взаимни отстъпки и затова не е най-доброто възможно и най-оптималното решение от гледна точка както на националните интереси на държавите членки, така и на интересите на различни групи социални и икономически актьори. Всъщност компромисът е природата и обяснението на всяко политическо решение и действие, но постигането на консенсус чрез взаимни отстъпки е *диференция специфика* на политиката в ЕС. С други думи Източното разширяване по самата си природа има „компромисен характер“.

Разбира се, глаголят *compromise* има повече от едно значение и напълно коректно може да се преведе на български не само като „постигам компромис“ или „взаимни отстъпки“, но и като „компрометирам“, „излагам на риск“. Точно това второ значение много адекватно описва аспекта, който доц. Велева анализира в своя труд. Мисля, че е уместно в своите изводи тя да интерпретира политическите дефицити при Източното разширяване не толкова като резултат от взаимни отстъпки, колкото като резултат от „компрометирането“ на процеса и „поемане на висок риск“ под натиска на ситуационна динамика и национални интереси. Всъщност това е и смисълът и съдържанието на конкретния исторически анализ, който Мирела Велева прави при прегледа на процеса на Източно разширяване на ЕС. Тази интерпретация на термина *compromise* е от ключово значение за разбирането както на досегашния процес, така и на предстоящото разширяване към Западните Балкани.

Основното предизвикателство пред доц. Велева при работата ѝ по дисертацията е изключителната сложност и многопластовост на процеса на разширяване. Дори още по-комплексни и многопластови са ефектите от процеса на разширяване. Именно с оглед на това предизвикателство ще се опитам да открия основните приноси на дисертационния труд на Мирела Велева:

1. Мирела Велева прави детайлна историческа реконструкция на позициите на държавите-членки на ЕС по въпроса за Източното разширяване на Съюза, като изследва тяхната еволюция и репозициониране. Резултатът е добре аргументирана прецизна периодизация на този процес, стъпваща върху изключително адекватен анализ на промяната в механизмите на разширяване, промяната на политическите приоритети, които мотивират самото разширяване и в последна сметка промяната в природата/естеството на този процес. Авторката тръгва от безспорния факт, че за разлика от икономическите механизми и интереси, които доминират в първите четири вълни на разширяване, Източното разширяване се доминира от геополитически интереси и приоритети. В изследването си тя не само анализира обратите в политическата ситуация, но и институционалната слабост на ЕС да подплати с ефективни действия политическите решения взети с консенсус. Това са предпоставките за високия риск, които поема ЕС с Източното разширяване, но този риск се оценява като съществено по-малък от геополитическия риск съпровождащ отказа или забавянето на Източното разширяване.
2. Велева предлага собствен критичен анализ на обяснителните модели за процеса на разширяване, по-конкретно на Източното разширяване, като обосновава тезата, че в този процес доминиращият актьор не е Комисията, а държавите членки и затова адекватното обяснение на динамиката и оценка на резултатите трябва да стъпва върху анализ на националните интереси на държавите членки. Тя последователно провежда този подход в своето изследване и с неговите резултати доказва неговата ефективност.
3. Доц. Велева анализира и взаимодействието между двата паралелно протичащи процеса – задълбочаване на интеграцията и разширяването на съюза. Това е една от най-често коментираните теми, както в политическите документи и коментари, така и в академичните изследвания. Трябва да се подчертае, че тук Велева системно и последователно следва избрания

аналитичен ракурс – националните интереси на държавите членки и постигнатите компромиси чрез взаимни отстъпки. Целта ѝ е да аргументира тезата си, че неефективността в политика на поставяне на условия (*conditionality*) компрометира и генерира висок риск при Източното разширяване.

4. В дисертационния труд се оценяват силните и слаби страни в процеса на Източно разширяване, като се обръща особено внимание на липсата на последователност в конкретните стъпки на процеса на разширяване. Правят се препоръки за връзката между двата етапа – предприсъединителна подготовка и преговори за присъединяване. Подчертава се различната природа на тези два процеса – предприсъединителната подготовка, която се определя в литературата като процес на насочвани реформи (*guided reforms*), се оценява като погрешно администриран чрез неадекватен политически документ (Бялата книга) и инструментариум, прибързано и преждевременно приключена и на практика останала недовършена. Анализът и препоръките е ориентирани и към протичащия в момента процес на разширяване на ЕС към Западните Балкани.

И четирите изброени приноса са показателни за високото качество на предлагания за защита дисертационен труд. Неговата значимост и завършеност има своето потвърждение в монографията, която доц. Велева публикува по темата.

1. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като имам предвид научно-теоретичната, изследователската и приложната значимост на дисертационния труд на доц. д-р **Мирела Велкова Велева - Евтимова** убедено ще гласувам „за“ да ѝ бъде присъдена научна степен „Доктор на науките“ по научна специалност 3.3 Политически науки (Европеистика – политика на разширяване на Европейския Съюз)

ЧЛЕН НА НАУЧНОТО ЖУРИ:

16.06.2018

доц. д-р Румяна Коларова